

انتشار اولین روزنامه ایرانی

۲۸ آبان ۱۳۹۳ ساعت ۱۶:۴۹

نخستین روزنامه ایران از سوی میرزا صالح شیرازی بیست و پنجم محرم ۱۲۵۳ قمری به نام کاغذ اخبار یا اخبار وقایع دارالخلافة انتشار یافت و برخلاف اسمش، ماهنامه بود. اداره‌آین روزنامه را خود میرزا صالح شیرازی به عهده داشت.

این روزنامه در دو برگ بزرگ با چاپ سنگی منتشر می‌شد و در آن مطالبی درباره شهر تهران و دیگر شهرهای ایران، سرزمینهای عربی و کشور ترکیه به چاپ می‌رسید. تنها نسخه موجود از روزنامه کاغذ اخبار، در موزه بریتانیا نگهداری می‌شود.

قبل از انتشار این روزنامه، کشور ما در آستانه ورود به دنیای نو قرار داشت. شکست ایران در دو جنگ پیاپی از روسیه و نبود امکانات جدید که از عوامل شکست و عقب‌افتادگی به شمار می‌رفت باعث شد که زمامداران ایرانی و در راس آنها عباس میرزا برای جبران این ناکامی اقدامات لازم را برای آشنایی جامعه با علوم و فنون جدید فراهم آورد. یکی از مهم‌ترین اقدامات برای رسیدن به این هدف ورود دستگاه چاپ بود که امکان انتشار افکار و عقاید را بیش از گذشته فراهم می‌کرد.

ورود دستگاه چاپ سنگی و لیتوگرافی به ایران نیز نخست در شهر تبریز دایر شد. عباس میرزا نایب‌السلطنه جزو کسانی بود که برای فراگرفتن هنرهای جدید به روسیه فرستاده شد. محمد صالح ابن حاج محمد باقرخان شیرازی که به میرزا صالح تبریزی معروف بود، مأمور این کار شد. وی در مراجعت دستگاه چاپ سنگی را خود به تبریز آورد. آقا علی ابن حاج محمدحسین امین‌الشرع تبریزی را به ریاست آن گماشت و نخستین کتاب‌هایی که چاپ کرد (قرآن مجید) در ۱۲۵۰ق. برابر با ۱۸۳۰م. وازالمعاد که در ۱۲۵۱هـ ق به چاپ رسیده است. چاپ سنگی ده سال بعد سال ۱۲۶۰هـ ق برابر با ۱۸۴۰م در تهران دایر شد و نخستین کتابی که چاپ شد صریقه‌الشیعه تألیف ملا احمد اردبیلی بود.

میرزا صالح شیرازی که همراه چهار نفر دیگر دهم جمادی‌الثانی ۱۲۳۰ قمری در روزگار سلطنت فتحعلی شاه از تبریز و از طریق روسیه به لندن عزیمت کرد، مأموریت فراگیری زبان انگلیسی و ترجمه داده شده بود. وی در مدت اقامت خود در انگلیس که نزدیک به چهار سال طول کشید، علاوه بر آموختن زبان‌های انگلیسی، فرانسوی، لاتین و تاریخ و طبیعیات، چون نسبت به مظاهر تمدن غربی بویژه چاپ و روزنامه علاقه‌مند شد با کوشش زیاد به آموختن این رشته پرداخت و تا آنجا که توانست با این دو حرفه آشنا شد و بنابر آنچه در سفرنامه‌اش نقل کرده است به عضویت تشکیلات فراماسونری انگلیس درآمد. میرزا صالح شیرازی سال ۱۲۳۴ قمری به ایران بازگشت و با خود یک دستگاه کوچک چاپ سربی نیز آورد و آن را در تبریز به کسانی دیگر سپرد و خود

نیز مترجم عباس میرزا نایب‌السلطنه شد و در دستگاه دیپلماسی وی به فعالیت پرداخت و در چند ماموریت سیاسی خارج از کشور نیز شرکت کرد و در این سفر همچنان در امور روزنامه‌نگاری و امور چاپ مطالعه و تحقیق می‌کرد. دهم جمادی‌الثانی ۱۲۴۹ عباس میرزا در مشهد درگذشت و میرزا صالح بزرگ‌ترین حامی خود را از دست داد. پس از فوت فتحعلی شاه، محمد میرزا پسر عباس میرزا، به عنوان محمدشاه چهاردهم رمضان ۱۲۵۰ در تهران تاجگذاری کرد و میرزا صالح نیز با شاه جدید از تبریز به تهران آمد و مدتی به عنوان وزیر تهران که در حکم شهردار فعلی بود به کار پرداخت و سپس آنچنان که از منابع برمی‌آید سرپرستی چاپخانه دولتی را به عهده گرفت و بالاخره پس از ۱۸ سال انتظار و با هماهنگی و حمایت حکومت، مقدمات انتشار نخستین روزنامه کشور ایران را فراهم کرد.

روزنامه کاغذ اخبار در دوره زمامداری سومین حکمران قاجار - محمدشاه و در سال چهارم سلطنتش - به چاپ رسیده یا به تعبیر آن دوران، به دارالخلافه طهران سمت انطباع یافته است. این روزنامه وقتی بیست و پنجم محرم ۱۲۵۳ هـ ق (اول می ۱۸۳۷ م) منتشر شد، ۲۱۵ سال از انتشار نخستین روزنامه دنیا در شهر لندن می‌گذشت. البته کاغذ اخبار اولین روزنامه به زبان فارسی نیست و پیش از آن نخستین روزنامه‌های فارسی با نام اخبارات در هندوستان به چاپ رسیده بود. در واقع روزنامه‌نگاری فارسی از هند آغاز شد و بر نخستین روزنامه‌های فارسی ایران و افغانستان تاثیر گذاشت. این روزنامه‌ها چاپ نمی‌شدند، بلکه شکل تحول‌یافته اوراق خبری دستنویس درباری به زبان فارسی بودند. در هند - از اوایل قرن پنجم و پس از فتوحات سلطان محمود غزنوی - بیش از همه، پشتوزبانان، مردم سند، پنجاب و کشمیر با فرهنگ ایرانی و زبان فارسی خو گرفتند. فارسی تا پیش از استعمار هندوستان به وسیله انگلیس، زبان فرهنگی و اداری این کشور بود و اقلیتی هم به عنوان زبان محاوره از آن استفاده می‌کردند. حتی بعد از سلطه انگلیسی‌ها نیز روزنامه‌های انگلیسی چاپ هند، ستون‌ها یا بخش‌هایی به زبان فارسی داشتند.

روزنامه کاغذ اخبار روی دو ورق بزرگ که یک روی هر ورق سفید بود چاپ می‌شد که گفته شده چاپ آن کیفیت خوبی نداشته است.

روزنامه کاغذ اخبار نام مشخصی نداشت و فقط نشان دولت ایران در صفحه آخر آن مشخص بود. نخستین روزنامه بی‌نام ایرانی به شکل ماهانه چاپ می‌شد. این نشریه نخستین شماره خود را با دادن عدد صفر به آن «اعلام‌نامه» نامید و دارای ۱۶ خبر مملکتی بود.

از این روزنامه، دو شماره در کتابخانه موزه بریتانیا نگهداری می‌شود که مشخصات آنها به این شرح است: قطع ۴۰ سانتی‌متر طول، ۲۴ سانتی‌متر عرض در دو صفحه با خط نسخ در تیترها و خط نستعلیق در متن، با چاپ سنگی بدون نام و عنوان انتشار یافته است.

این دو شماره به وسیله «چارلز سوندت» از مأموران سیاسی سفارت انگلیس به آن کشور فرستاده شد.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/28715/ايراني-روزنامه-اولين-انتشار/>